

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Иван Стефанов – член на НЖ със Заповед № РД-09 – 42.1/05.02.2025 г.
на директора на ИФС-БАН проф. д-р Е. Ченгелова

по конкурса, обявен в Държавен вестник, бр. 105 от 13.12.2024 г.) за академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и наука за културата (Изследване на общественото мнение за съвременната идентичност на българските граждани и бежанците) за нуждите на ЦЕСИ при ИФС – БАН

1. Общо описание на представените материали

В конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата документи е подал само един кандидат – доц. д-р Албена Накова. Документите са в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Представените таблици за покриване на минималните национални изисквания и на изискванията на БАН към кандидатите за заемане на академичната длъжност „професор“ в област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата показват, че доц. Албена Накова напълно отговаря на минималните национални изисквания, както и на изискванията на БАН за тази длъжност и дори многократно ги надвишава – тя събира 1235 т. при необходимите 550 т. съгласно минималните национални изисквания и 590 т. съгласно изискванията на БАН.

Доц. д-р Албена Накова участва в конкурса за професор със 17 публикации, от които: 2 самостоятелни монографии и 15 статии; 6 от статиите са на английски език, 1 е на руски език и само 1 е в съавторство, за което има приложен разделителен протокол; 7 от статиите са издадени в чужбина от престижни международни издателства като Cambridge Scholars Publishing, издателството на University of Macedonia, Thessaloniki, на Lumina University, Букурещ, на Азербайджанската национална академия на науките, на Белгородския държавен университет. Всичко това свидетелства за стремежа на автора към създаване на международна видимост на своята работа и нейното популяризиране не само у нас, но и сред международната научна общност. Всички публикации, с които доц. Албена Накова участва в конкурса за заемане на академичната

длъжност „професор“, не повтарят представените за придобиване на академичната длъжност „доцент“ и на научната степен „доктор на науките“.

Целият трудов стаж на доц. дсн Албена Накова, както и професионалният ѝ опит са изцяло в областта на обявения конкурс.

2. Обща характеристика на научната, научно-приложната и педагогическата дейност на кандидата

Представените за участие в конкурса публикации очертават три теоретични фокуса на изследователската работа на доц. дсн Албена Накова и няколко основни теми, тясно свързани помежду си, произтичащи една от друга и преминаващи една в друга. Следвайки хронологията на нейните публикации, първият тематичен фокус е свързан с проблематиката на междуетническите отношения в България, образът на етнически другия и отношението към другостта в българското общество и извеждането на тази основа на модели на междуетническо общуване в България и модели на толерантност в отношенията между етносите у нас. Тази тематична линия я отвежда до две други, които доминират в нейните изследвания през последните години. На първо място това е линията на изследване на отношението към другостта и културното различие, когато другият не е „свой“, както в случаите, когато става дума за отношенията между етносите в българското общество, а „чужд“, линия, която се налага от все по-активно протичащите процеси на миграция в съвременното глобално общество и напливът на бежанци към българските граници, и към Европа като цяло, вследствие на локални войни, междуетнически и междурелигиозни конфликти. И третият фокус на изследователската работа на доц. Албена Накова през последните години е следствие също от първоначалната ориентация към изследване на междуетническите отношения в българското общество, но пречупени отново през призмата на налагащата специфика на съвременното глобално общество като общество на мобилността и миграциите, специфика, водеща до съществени изменения в идентификацията на различните етнически общности в българското общество и на българските граждани като цяло и до формирането на един специфичен тип идентичност, хибридна идентичност, съчетаваща елементи на национална, наднационална/европейска, етническа и локална идентичности, които при различните етноси са представени с различни дялове и заемат различно място в общата структура на идентичността им като хибриден конструкт. Тази нова тематична линия на изследователския интерес е допълнена и от изследване на

процесите на формиране на идентичност при различните етноси от детска до зряла възраст в хода на онтогенетичното развитие. Тази специфика на изследователските интереси на доц. Накова води до съчетаването на различни научни подходи в нейната научна работа и преди всичко на социологически и социалнопсихологически методи и подходи при анализа на изследваните явления. Същевременно важно достойнство на нейната работа, което заслужава да бъде отбелязано е, че тя е посветена на структуроопределящи за обществото и в същото време изключително актуални и с голяма практическа значимост теми и проблеми. А спецификата на изследователския ѝ подход и прилаганите методи ѝ позволяват да прониква под повърхностната видимост на изследваните явления и да достига до онези дълбоки връзки и взаимодействия, които очертават системното и закономерното. Безспорно доц. Албена Накова е учен със задълбочени и систематични научни изследвания по проблематика, интересът към която се развива във времето в нови теоретични полета, а подходът към нея става все по-комплексен и мултидисциплинарен. И другата много важна особеност на нейната работа е, че тя е подкрепена от използването на изключително богат емпиричен материал. Всички теоретични анализи на доц. Накова се базират на многобройни емпирични изследвания, част от тях собствени авторови изследвания, а другата част са осъществени с активното ѝ участие, вкл. като автор на разработения инструментариум и теоретичен модел на изследванията. Всичко това гарантира надеждност, достоверност и обоснованост на анализите и изведените обобщения.

Доц. Албена Накова е изключително продуктивен автор. От нейното CV е видно, че тя е автор общо на 18 монографии, от които 4 индивидуални и 14 колективни, в които тя е автор на отделни глави и приносът ѝ е ясно очертан. А като цяло броят на публикациите ѝ надхвърля 130.

Научната дейност на доц. Албена Накова се допълва много успешно от нейната научно-приложна дейност.

Резултатите от своята научна дейност тя успешно представя на различни научни форуми. След избора за доцент тя е взела участие в общо 60 международни и национални конференции, като само през последната година е участвала в научни конференции в Португалия, Великобритания, Франция, Китай, Румъния, Азербайджан и Русия, на които е изнесла доклади, което е безспорно свидетелство за стремежа ѝ към международна видимост и същевременно за получено международно признание на нейната научна работа.

Доц. Албена Накова е участник и в 31 научни проекти – национални и международни, отново след избора ѝ за доцент, като на 10 от тях е и ръководител. В съдържателно отношение проектите, в които участва или ръководи, са тясно обвързани със спецификата на научно-теоретичната и изследователската ѝ дейност, като допринасят за нейното практическо апробиране. От друга страна, те правят възможен трансфера на научни знания към различни институции и организации у нас и в чужбина, очертавайки по този начин практическата полезност на осъществяваната научно-изследователска дейност.

Доц. Албена Накова развива и много успешна експертна дейност. Тя е експерт към различни институции и организации като МТСП, МОН, Министерство на младежта и спорта, АИКБ, прилагайки своите знания и подпомагайки работата на различни експертни групи в рамките на тези институции и организации.

Доц. Албена Накова е член и на редколегиите на три научни списания, две от които международни – от Казахстан и Русия.

Тя развива и доста активна учебна дейност, която е отново свързана с провежданите от нея научни изследвания и изследователска работа. Доц. Накова води два лекционни курса към Центъра за обучение на докторанти при БАН. Тя е научен ръководител на 6 докторанти, двама от които от чужбина – Казахстан и Гърция, и научен консултант на двама постодокторанти, единият от които от Турция. Албена Накова е автор и на 28 рецензии и становища за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности.

Освен научна и експертна дейност доц. Албена Накова е силно ангажирана и с административна дейност. От 2015 г. досега тя последователно заема длъжностите научен секретар и два мандата заместник директор на ИФС.

Като цяло, може да се каже, че в работата и ангажираността на Албена Накова е напълно спазен балансът между научно-теоретичната, научно-приложната и учебната дейност, като освен това те са изключително богати, многостранни и в пълен синхрон в съдържателно отношение и покриват напълно изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“.

3. Научните постижения и приноси на кандидата

Бих искал да отбележа, че приемам направената от кандидата самооценка на научните приноси - тя отговаря на съдържанието на представените за рецензиране

научни публикации. В тази връзка бих искал да акцентирам върху няколко приноси момента в нейните публикации, които виждам като обвързани с трите теоретични фокуса, които открих в работата ѝ.

На първо място, това е дефинирането на етническата толерантност през призмата на етническите представи и извеждането на модели на етническа толерантност, характеризиращи се с различна степен на интензивност на толерантността или липсата на толерантност в междуетническите отношения. Специално бих открил изведеният специфичен модел на толерантност спрямо ромския етнос в българското общество дефиниран като „толерантност-търпимост към нееднозначността“, „толерантност-съвместимост“ или „понасяне на другостта“. В рамките на този тематичен кръг бих отбелязал и идентифицирането в колективния образ на всеки от етносите за другия на ядро от постоянни характеристики, което отразява консистентността в представите, независимо от променящата се обществена ситуация и периферия от променящи се характеристики, която отразява съвременната интерпретация на миналия опит.

Като продължение и доразвитие на тази интерпретация на образа на „другия“, „различния“, „чуждия“ е идентифицирането в общосподения образ на българските граждани за бежанците отново на два типа характеристики: ядро от константни характеристики, които остават непроменени, независимо от етапа на бежанската вълна и социалнодемографския профил на споделящите ги респонденти и периферия от нестабилни характеристики, които варират в зависимост от различния социално-демографски профил на респондентите, различния времеви период на бежанската вълна, натрупания опит от взаимодействието с бежанците и степента на тяхното опознаване. В този контекст следва да се отбележи и изведената роля на непосредствения контакт с бежанците и тяхното опознаване като ключов фактор за позитивиране на нагласите към тях и скъсяване на дистанциите. В рамките на този тематичен фокус на изследователската работа на доц. Накова заслужава да се отбележи и интерпретирането на общественото мнение за бежанците като социален феномен, изграден от четири типа компоненти – когнитивни, емоционални, оценъчни и поведенски, които намират израз в трите социално-психологически конструкта, чрез които то се проявява и придобива реалност: образът на бежанеца, нагласите към бежанците и дистанциите спрямо бежанците.

И накрая, в рамките на третия смислово тематичен фокус на работата на доц. Албена Накова бих отбелязал концептуализирането на идентичността като хибриден

конструкт, в който различните типове идентичност (национална, европейска, етническа и локална) са представени и като заемащи различно място и различни дялове в общата структура на идентичността, извеждането на специфични етнически модели на хибридни идентичности и специфични етнически модели на формиране на идентичност в процеса на онтогенезата.

Така структурирани основните приносни моменти в творчеството на доц. Албена Накова отразяват моделите и смисловите матрици, чрез които тя интерпретира предмета на своите изследвания, като същевременно придават на нейната изследователска работа оригиналност и евристичност.

4. Определяне на приноса на кандидата при колективните публикации

Доц. Албена Накова участва в конкурса само с една колективна публикация, в която нейният принос е коректно дефиниран с приложен разделителен протокол.

5. Отражение на научните публикации на кандидата в нашата и чуждестранната литература

От приложеното CV е видно, че Албена Накова има 63 цитирания след избора за доцент, които са отражение на нейната видимост и представеност като изследовател в научното пространство.

6. Критични бележки по представените трудове

Нямам критични бележки към представените трудове. Смятам, че те са на високо научно ниво и напълно отговарят на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“.

7. Лични впечатления за кандидата

Познавам Албена Накова още от студентските години ѝ години и след това като част от ИФС и имам отлични впечатления от нея като сериозен учен и добросъвестен изследовател, който се ползва с добра професионална репутация.

8. Заключение

Като имам предвид изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за неговото приложение и въз основа на заявените до тук оценки за работата на доц. дсн Албена

Накова смятам, че тя отговаря на всички изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата и гласувам убедено академичната длъжност „професор“ да ѝ бъде присъдена.

6.03.2025

проф. дфн Иван Стефанов